



Elinkeino-, liikenne- ja
ympäristökeskus

Tuottajavastuun viranomaisvalvontaa kiertotalouden edistämiseksi

Mika Heinonen

6.11.2024

Tuottajavastuu edistää kiertotaloutta



TUOTTAJAVASTUU

Valmistajalla, maahantuojalla, etämyyjällä tai pakkaajalla on velvollisuus järjestää tuotteidensa kierrätys ja jätehuolto.



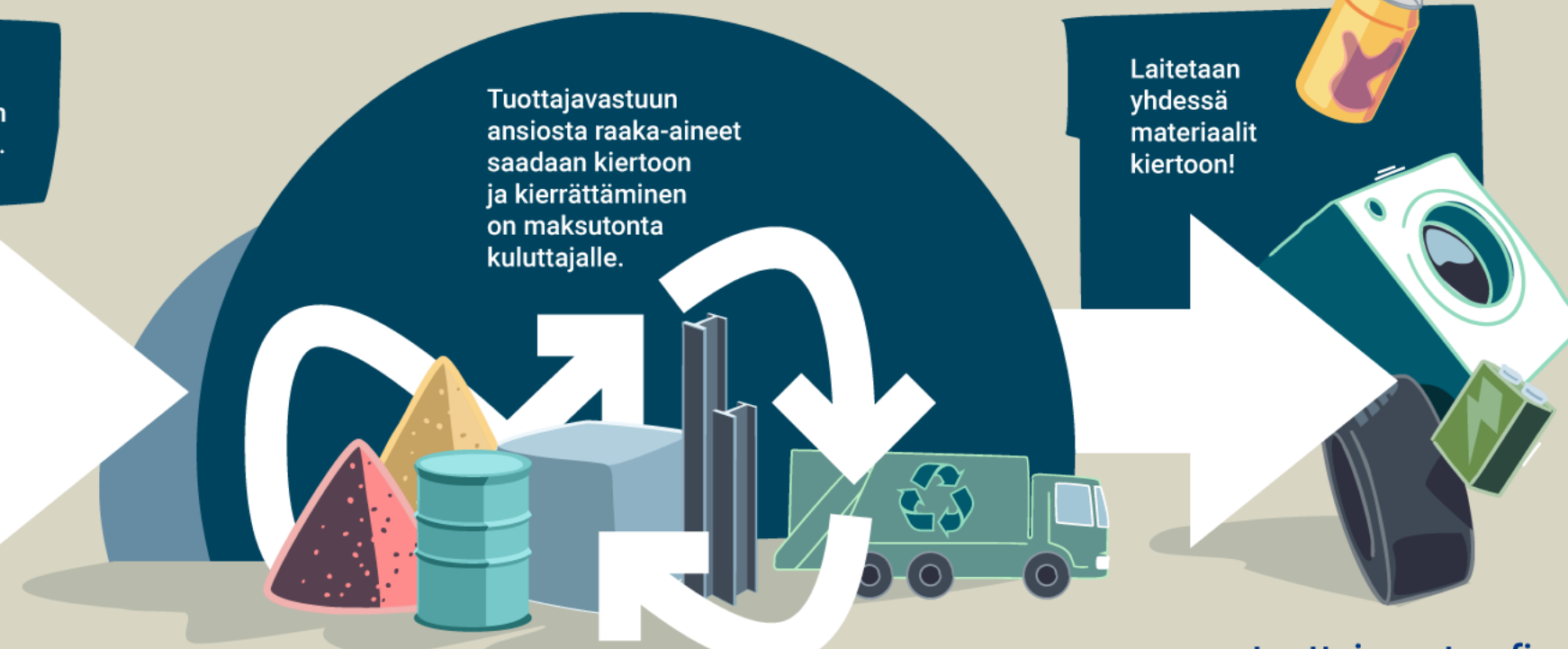
Tuottajalle helpoin tapa hoitaa tuottajavastuu on liittyä tuottajayhteisöön.



Tuottajayhteisö hoitaa yrityksen puolesta sen velvoitteet.

Tuottajavastuun ansiosta raaka-aineet saadaan kiertoon ja kierrättäminen on maksutonta kuluttajalle.

Laitetaan yhdessä materiaalit kiertoon!



Yrityksellä on vastuu tuotteen koko elinkaaresta

- Toiminta ympäristön hyväksi ja kiertotalouden edistämiseksi on jokaisen yrityksen velvollisuus
- Suurin osa yrityksistä hoitaa tuottajavastuun lain edellyttämällä tavalla – on reilua, että kaikki tuottajavastuussa olevat yritykset osallistuvat jätehuollon kustannusten jakamiseen tasapuolisesti



Tässä esityksessä tuottajavastuun valvonnasta

Viranomainen

Kohteet

Menetelmät

Toteuttaminen

Tulevaisuus



1

Viranomainen

- Pirkanmaan ELY-keskukseen on keskitetty koko Manner-Suomea koskeva tuottajavastuuvalvonta
- 10 henkilöä toteuttaa valvontaa
- Tuottajavastuulla on monia hyviä kiertotaloutta tukevia ominaisuuksia
- On kuitenkin myös syytä muistaa, että tuottajavastuu ei ole vapaaehtoista vaan se on lakisääteinen velvollisuus
 - Valvonta onkin laillisuusvalvontaa
- Tehokas toiminta edellyttää ajantasaista tilannekuvaa, riittäviä resursseja sekä eteenpäin katsovaa ja ennakoivaa toimintaa

PIRELY pitää yllä alan jatkuvaa tilannekuvaa.



Valvonnan ohella

1. Neuvonta ja ohjaus, linjausten ja ohjeiden laatiminen (FI, SV, EN)
2. Tuottajavastuun tavoitteiden ja toimeenpanon edistäminen
3. Lainsäädännön valmisteluun osallistuminen
4. Lainsäädännön toimeenpanon linjausten tekeminen
5. Raportointi EU-komissiolle
6. Ennakovalvonta
7. Tuottajavastuuviestintä (suomi, ruotsi, englanti)
8. Tuottajavastuun verkkosivujen laatiminen ja ylläpito
9. Tuottajarekisterin kehittäminen ja rekisteriviranomaisena toimiminen
10. Osallistuminen Suomen edustajana EU:n asiantuntijatyöryhmiin ja toimeenpanokokouksiin
11. Tuottajavastuujärjestelmien yhteistyöryhmän asettaminen ja puheenjohtajana toimiminen
12. Yhteistyö muiden valtakunnallisten, alueellisten ja kunnallisten viranomaisten kanssa (mm. VM, YM, KTM, Tulli, Trafi, Tukes, Verovirasto, muut ELYt ja AVIt, kunnat)
13. Kansainvälinen yhteistyö muiden viranomaisten ja verkostojen kanssa

Tilastot

Raportointi

Vaikuttaminen

Viestintä

Kehittäminen



Yritys tunne tuottajavastuusi! -somekampanja 2.4.-5.5.2024



TUOTTAJAVASTUU

Tavoitteet

- Edistää kiertotaloutta sekä kertoa tuottajavastuusta yrityksille ja kuluttajille
- Ydinviesti: mitä tuottajavastuu tarkoittaa ja miten sen voi hoitaa.

Tulokset

- **Tavoitti yli 312 000 henkilöä** kohdennetulla mainoskampanjalla Facebookissa, Instagramissa ja LinkedInissä.
- **1,2 miljoonaa katsojaa** YLE:n yleishyödyllisellä tietoiskulla.
- **Animaatioita katsottiin yli 42 000 kertaa** (FB, Instagram, LinkedIn)

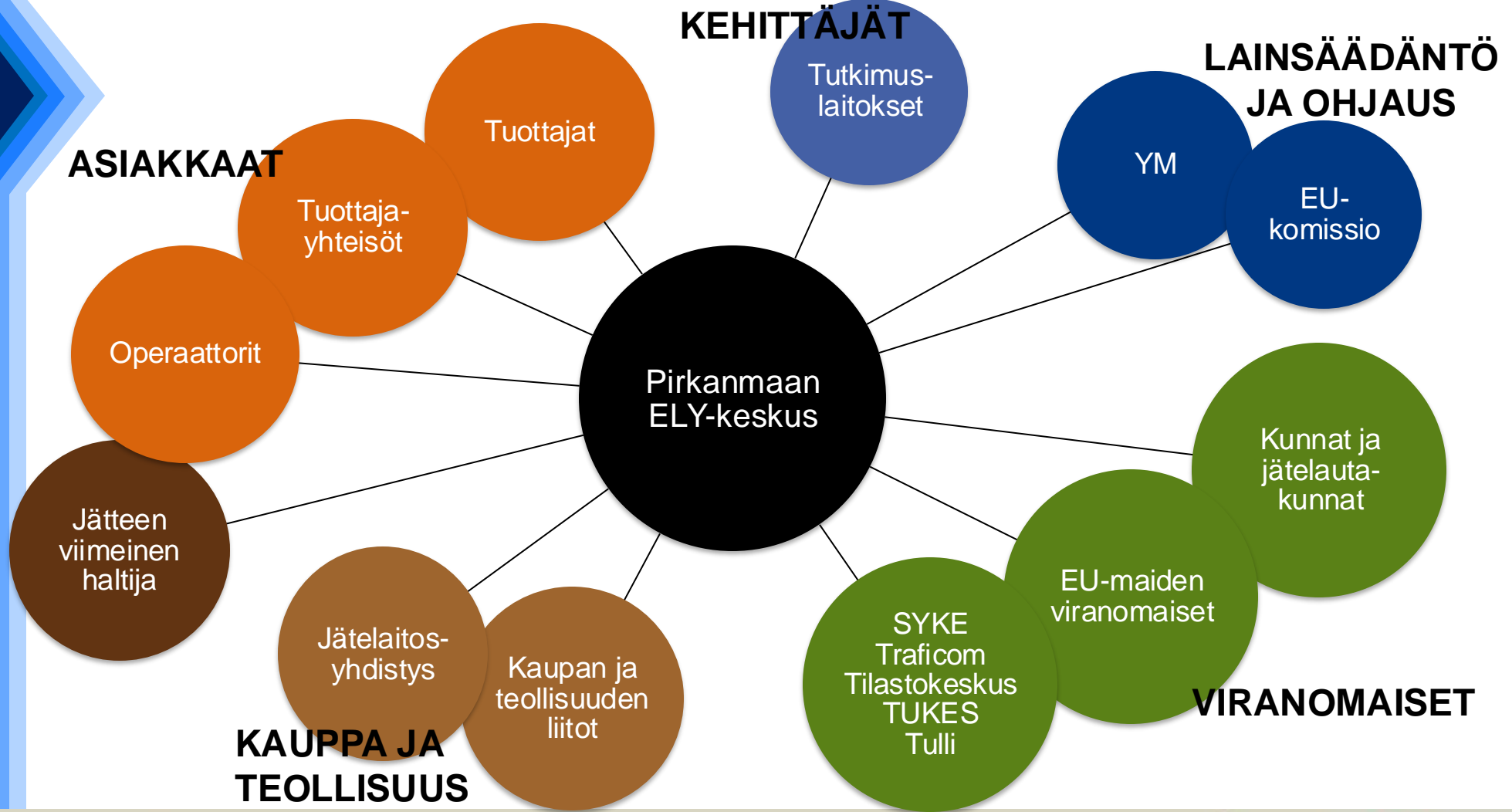
[Koskeeko tuottajavastuu yritystäni? \(youtube.com\)](https://www.youtube.com/watch?v=Koskeeko_tuottajavastuu_yritystani?) - [Miten voin hoitaa tuottajavastuuni? \(youtube.com\)](https://www.youtube.com/watch?v=Miten_voin_hoitaa_tuottajavastuuni?)

Kiitos yhteistyökumppaneille!



4

Viranomainen



Kohteet





TUOTTAJAVASTUU

Rekisteröityneet toimijat

Vapaamatkustajat

Etäkaupan valvonta

Jätteenkeräyksen ohivirrat
ja harmaat jätteet





Rekisteröityneet toimijat

1

- Pääsääntöisesti tuottajan on hoidettava velvoitteensa tuottajayhteisön kautta (liittymällä olemassa olevaan tuottajayhteisöön tai perustamalla uusi).
 - Poikkeuksellisesti myös tuottajan suora rekisteröintihakemus voidaan hyväksyä.
- Rekisteröintihakemus tuottajarekisteriin tehdään Pirkanmaan ELY-keskukselle, joka joko hyväksyy tai hylkää hakemuksen. Hyväksymispäätöksessä annetaan määräyksiä toiminnalle.
- Myös juomapakkausten palautusjärjestelmien hyväksyntä tuottajarekisteriin
- Rekisteriin hyväksymistä koskeva päätös on maksullinen (2024: 7 700 euroa tuottajayhteisöiltä)





Rekisteröityneet toimijat

2

- Valvonnalla varmistetaan, että tuottajavastuun alaisille jätteille on riittävän laaja ja tiheä keräysverkko → Koko maan kattava keräysverkosto kaikelle toimialan mukaiselle jätteelle
- Saavutettava säädösten mukaiset keräys-, kierrätys- ja hyödyntämistavoitteet
→ Ovat myös lupamääräyksissä ehdottomina vaatimuksina
- Raportoitava mm. markkinoille saatettujen tuotteiden määrät sekä keräys- ja kierrätysmäärät vuosittain
- Velvollisuus toteuttaa säännöllistä omavalvontaa
- Suunnitelmallinen tiedottaminen





Rekisteröityneet toimijat

3

- Rekisteröityneiden tuottajayhteisöjen keräys- ja jätehuoltojärjestelmät muodostavat tuottajavastuun alaisen jätteen osalta kivijalan kiertotaloudelle.
- Jätehuoltojärjestelmien asianmukaisen toiminnan varmistaminen on tuottajavastuuvalvonnan keskeisin elementti → Vaivattomuus ja maksuttomuus loppukäyttäjälle
- Rekisteröityneillä toimijoilla (tai muillakaan tahoilla) ei ole absoluuttista tai suhteellista oikeutta tulevaan tai keräysjärjestelmän ulkopuolella olevaan jätteeseen
 - vain ensisijainen oikeus järjestää keräysverkko
 - tuottajilla ei tuottajayhteisön sisällä etuoikeutta ”omaan jätteeseen”



Vapaamatkustajat

1

- Suomeen sijoittautuneita maahantuojia ja valmistajia tai muualle sijoittautuneita etämyyjiä
- Vapaamatkustajilla tarkoitetaan tuottajia, jotka saattavat tuottajavastuun alaisia tuotteita markkinoille, mutta eivät ole hoitaneet tuottajavastuovelvoitteitaan
 - Näiden tahojen Suomen markkinoille saattamien tuotteiden jätteet kerätään jo järjestelmissä, mutta kustannuksista vastaavat vain rekisteröityneet tuottajat
 - Tehokas vapaamatkustajavalvonta vaikeuttaa keräys- ja kierrätysvaatimusten saavuttamista, mikäli menetelmät eivät samalla tehostu
- Vapaamatkustaminen on markkinahäiriö ja aiheuttaa kilpailun vääristymistä





TUOTTAJAVASTUU

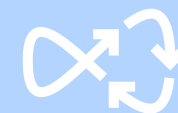
Etäkaupan valvonta

1

- Suomen ulkopuolelle sijoittautuneet etämyyjät ovat tuottajavastuussa tuotteista, joita saattavat Suomen markkinoille loppukäyttäjille
- Tietyillä aloilla valtuutettua edustajaa koskeva vaatimus
- Vapaamatkustajavaltvonnin ja etämyynnin valvonnan tarkoitus on saada vapaamatkustajat hoitamaan velvoitteensa, ts. pääsääntöisesti liittymään tuottajayhteisön jäseneksi.
- Haasteena toimeenpanovalta ja erilliset sekä erilaiset oikeusjärjestelmät



Jätteenkeräyksen ohivirrat ja harmaat jätteet



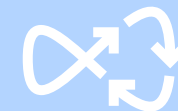
TUOTTAJAVASTUU

1

- Tuottajalla on ensisijainen oikeus järjestää vastuulleen kuuluvien käytöstä poistettujen tuotteiden jätehuolto.
- Muut toimijat saavat perustaa käytöstä poistettujen tuotteiden keräys- tai vastaanottojärjestelmiä taikka tarjota tähän liittyviä palveluita vain, jos tämä tehdään yhteistyössä tuottajan kanssa.
- Tuottajayhteisön on hankkiessaan tuotteiden uudelleenkäyttöön ja jätehuoltoon liittyviä palveluja otettava tasapuolisesti huomioon muut taloudelliset toimijat ja heidän toimintamahdollisuutensa kyseisillä markkinoilla siten, että vältetään kaupan esteet ja kilpailun vääristyminen.



Jätteenkeräyksen ohivirrat ja harmaat jätteet



TUOTTAJAVASTUU

2

- Varsinkin jätteet, joilla on taloudellista arvoa, kiinnostavat myös virallisen järjestelmän ulkopuolisia toimijoita – erityisesti keräystoimijoita.
- Osa näistä jätteistä saattaa päätyä viralliseen järjestelmään jossain vaiheessa – osa ei, ohjautuu myös lailliseen tai laittomaan maastavientiin
- Koska tuottajat ovat jo hoitaneet (ja maksaneet) näidenkin jätteiden jätehuoltopalvelun järjestämisen, on perusteltua, että myös taloudellista arvoa sisältävät jätteet päätyvät tuottajan järjestelmään
- Ohivirrat aiheuttavat myös tilastollista vääristymää, mikä vaikuttaa osaltaan esimerkiksi EU-sääntelyssä asetettujen eri tavoitteiden saavuttamiseen



Menetelmät

Rekisteröityneet toimijat

Rekisteröinti

Rekisteröitymättömät toimijat

Suunnitelmallinen valvonta

Jätteen ohivirrat

Reaktiivinen valvonta



Menetelmät

Rekisteröityneet toimijat

- Tuottajayhteisöillä velvollisuus itse varmistaa säännöllisellä ja suunnitelmallisella omavalvonnalla velvoitteidensa toteutuminen sekä varmistaa, että tiedon luotettavuus kehittyy. Omavalvonta on osa tuottajien omaa laatutyötä.
- Tuottajayhteisön kanssa pidetään valvontakokous kahdesti vuodessa.
 - Valvontakokouksissa tarkistetaan mm. raportointitiedot, tuottajilta perittävät maksut, keräysjärjestelmän toimivuus, vakavaraisuus, omavalvontasuunnitelman toteutuminen, ym.
- Tuottajayhteisöllä raportointivelvollisuus vuosittain 30.6. mennessä edellisen kalenterivuoden seurantatiedoista
 - Myös tiedot omavalvonnan tueksi tehdyistä toimenpiteistä tulee toimittaa seurantatietojen yhteydessä vuosittain.



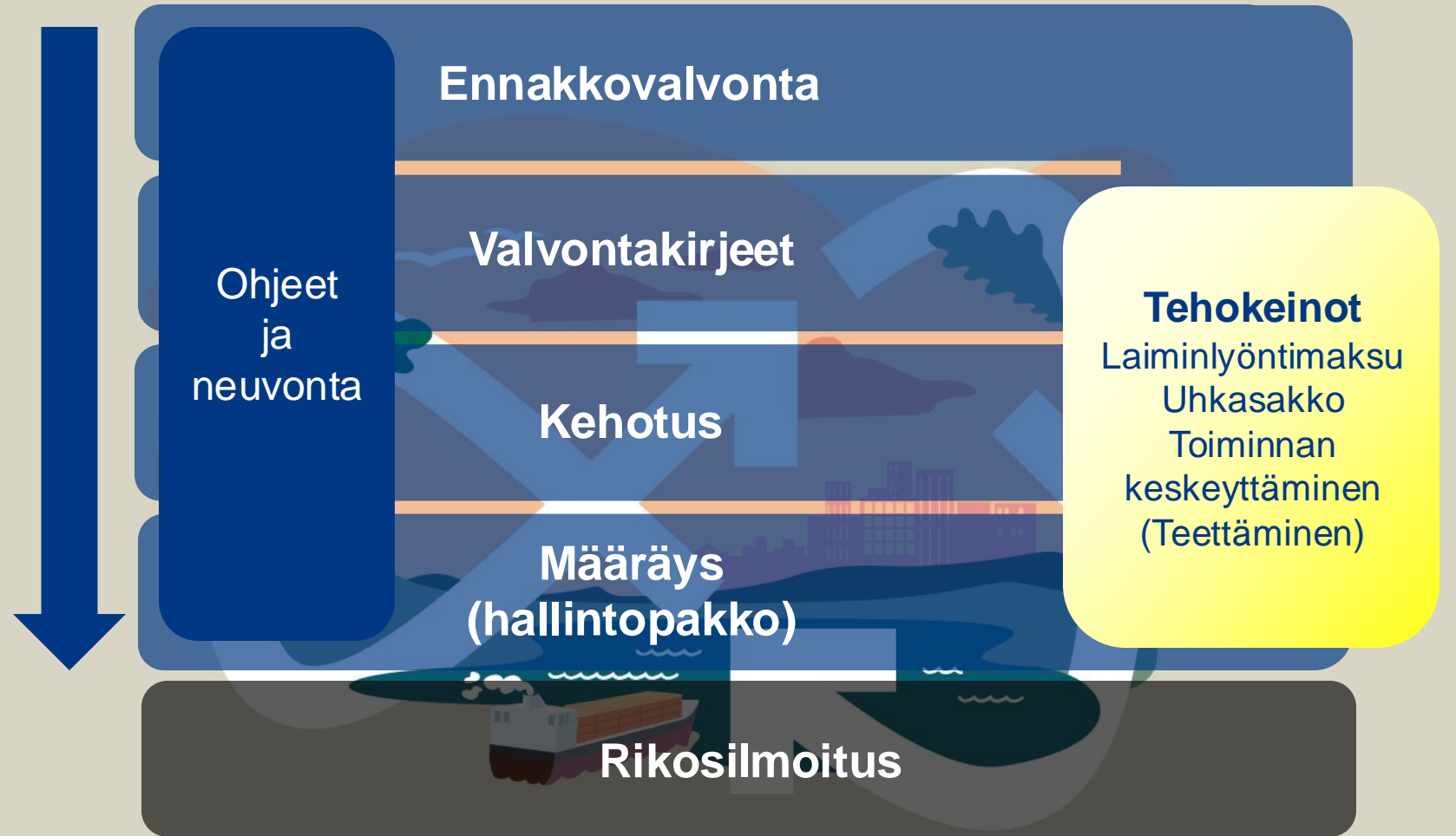
Menetelmät

Rekisteröitymättömät toimijat ja jätteen ohivirrat

- Keskeistä valvonnassa on tiedonsaanti ja tiedon käsittely
- Säädöksissä PIRELY:llä laajat tiedonsaantioikeudet ja tarkastusoikeus
- Valvonnassa toteutetaan erilaisia tiedonhankintamenettelyitä, mm.
 - Verkkohaut – Web Crawler
 - Verohallinnon verotustiedot
 - Tullin maahantuonti- ja etäkauppatiedot, ICSMS
 - [Verkkosivujen ilmiantolomake](#) ja asiointisähköposti tuottajavastuu@ely-keskus.fi
- Tiedonsaannin ohella keskeistä on myös tietojen käsittely ja hyödyntäminen
 - PIRELY:ssä käynnissä asiakashallintajärjestelmän kehittämishanke



Toteuttaminen



Toteuttaminen

- Valvonta-asiassa lähestytään aluksi ohjein ja neuvoin
- Tarvittaessa edetään asteittain voimakkaampiin hallinnollisia menettelyihin
- Perusteena käytetään yleistä jätelain rikkomuksen tai laiminlyönnin oikaisemista koskevaa säädöstä tai tarvittaessa tuottajavastuuta koskevaa erityissäädöstä:
 - Kielletään säädöksen rikkomisen jatkaminen tai toistaminen, taikka velvoitetaan täyttämään velvoitteensa
 - Velvoitetaan osoittamaan muutokset tehdyksi
 - Tarvittaessa kielletään tietty toiminta, kunnes toiminta täyttää vaatimukset
 - Esimerkiksi kiello saattaa tuotteita Suomen markkinoille



Toteuttaminen

Laiminlyöntimaksu valvonnan tehokeinona

Edellytyksenä

puute rekisteröinnissä (ei liittynyt tuottajayhteisöön tai rekisteröitynyt suoraan tuottajarekisteriin) tai vuosiraportoinnin laiminlyönti

Määrä

hakemuksen tekemättä jättämisestä on 1 % edellisen vuoden tilikauden liikevaihdosta (500–500 000 euroa) raportoinnin laiminlyönnistä on 500–10 000 euroa

Ennen maksun määräämistä laiminlyöjää kehoitetaan kirjallisesti korjaamaan laiminlyöntinsä määräaikaan mennessä sekä kuullaan laiminlyöntimaksun mahdollisesta määräämisestä ja sen määrästä.



Toteuttaminen

Uhkasakkolain mukainen tehoste hallintopakossa

Valvontaviranomaisen **on tehostettava**, jollei se ole ilmeisen tarpeetonta, tämän lain nojalla antamaansa kieltoa tai määräystä uhkasakolla tai uhalla, että tekemättä jätetty toimenpide teetetään laiminlyöjän kustannuksella tai toiminta keskeytetään tai kielletään.

- Pääsääntönä tehosteen käyttäminen hallintopakkomenettelyssä
- Toteutetaan uhkasakkolain mukaisesti:

kehotus ja kuuleminen → määräys ja uhkasakon asettaminen tai toiminnan keskeyttäminen → uhkasakon tuomitseminen ja uusi uhkasakko

Ei tule koskaan yllätyksenä toimijalle – takana pitkä prosessi.

Uhkasakon määrä asetetaan tapauskohtaisen harkinnan perusteella – isolla toimijalla ollut esimerkiksi kiinteä 500 000 euroa + 90 000 euroa / kk



Toteuttaminen

Rekisteröitymisen peruuttaminen valvonnan tehokeinona

- Tuottajayhteisöllä on oikeus erottaa jäsen, joka ei noudata jäsenyytensä ehtoja (mm. maksut ja raportointi) – PIRELY poistaa erotetun jäsenen tuottajarekisteristä – velvollisuuksien laiminlyönti
- PIRELY voi peruuttaa tuottajarekisteriin hyväksymisen, mikäli tuottajarekisteriin rekisteröity (tuottajayhteisö tai tuottaja) kirjallisesta huomautuksesta huolimatta
 - toistuvasti laiminlyö velvollisuuden järjestää käytöstä poistetun tuotteen vastaanotto, uudelleenkäyttö, hyödyntäminen ja muu jätehuolto tai
 - Jättää täyttämättä rekisteröinnin hyväksymisen edellytyksen (myös hyväksyntäpäätöksessä olevan määräyksen)



Toteuttaminen

Rikosilmoitus

- Ei ole valvonnan tehokeino, vaan seuraamus - yleisen edun valvontaa
- Valvontaviranomaisen tulee tehdä ilmoitus poliisille
 - saadaan jättää tekemättä, jos tekoa on pidettävä olosuhteet huomioon ottaen vähäisenä eikä yleisen edun ole katsottava vaativan syytteen nostamista.
- PIRELY on yleisen edun osalta asianomistaja tuottajavastuuasioissa
- Rikoksella saavutetun hyödyn menettäminen valtiolle – eräässä isommassa tapauksessa menettämisseuraamus oli 850 000 euroa.
- Jätelain rikkominen (sakkorangaistus), joka laiminlyö
 - jätehuollon järjestämisvelvollisuuden (46 §), tuottajan vastaanottovelvollisuuden (49 §), velvollisuuden järjestää vastaanottopaikka (50 §), tuotteen jakelijan vastaanottovelvollisuuden (56 §)



Toteuttaminen

Tilastotietoa

Tuottajarekisterissä

- 14 tuottajayhteisöä
- 6 palautusjärjestelmän ylläpitäjää
- 0 suoraan rekisteröitynyttä tuottajaa
- n. 10 000 tuottajaa jäsenenä tuottajayhteisöissä/palautusjärjestelmissä



Arvio Suomeen sijoittautuneista vapaamatkustajista: 30 000 – 40 000

Arvio Suomen ulkopuolelle sijoittautuneista etämyyjistä: erittäin paljon



Toteuttaminen

PIRELY valvontatoimenpiteitä etäkauppaan ja vapaamatkustamiseen 2024

Vapaamatkustajakirjeet (1. ja 2.) n 400 kpl (1-10/2024)

Liittynyt tuottajayhteisöön 40 %

Ei vastuuta tai toiminta päättynyt 5 %

Prosessi kesken 55 %

Kansainväliset virka-apupyynnöt 9 kpl
prosessi kesken

Tietopyynnöt erityisesti Tullille.

Valvontatoimenpiteet kohdistetaan ensisijaisesti vaikuttavuusperusteella käytettävissä olevat resurssit huomioiden.



Tulevaisuus

Säädösmuutokset

Uudet tuottajavastuualat

Volyymien kasvu

Digitalisaatio

Valtionhallinnon muutokset



Tuottajavastuun muuttuva lainsäädäntö

Tulevaisuus

EU

Akkuasetus

PPWR -
pakkausasetus

ELV-asetus

SER-direktiivin
muutos

Tekstiilien
tuottajavastuu

Säädösprosessi
kesken

Kriittisten raaka-
aineiden asetus

Lääkkeiden ja
kosmetiikan
tuottajavastuu

Komission
täytäntöönpanosäädökset
ja delegoidut asetukset

Säädös annettu

Säädös valmistumassa



Tulevaisuus

Tuottajavastuun muuttuva lainsäädäntö

FIN

Akkuasetuksen kansallinen täytäntöönpano

SER-direktiivimuutoksen kansallinen täytäntöönpano

Kiertotalouslakihanke:
Jätelaki → kiertotalouslaki

Kansallinen täytäntöönpano

- Tekstiilit
- Kriittiset raaka-aineet
- Pakkausasetus
- Lääkkeet ja kosmetiikka
- ELV-asetus
- Kom säädökset

Valtioneuvoston asetusten muutokset



Tulevaisuus

Volyymien kasvu: maahantuonnin määrät EU:n ulkopuolelta 2024

- Muu kuin etäkauppa
 - Q1-Q2 Suomeen tuotiin 100 000 tulli-ilmoituksella 2,6 miljardin euron edestä (130 miljoonaa tuotetta) CN-koodien perusteella tuottajavastuun alaisia tuotteita. Arvio 6 000 vapaamatkustajasta.
- Etäkauppa (edellä mainitun lisäksi), alustavat volyymitiedot
 - Q1-Q3 koko etäkaupan kappalevolyyymi Suomeen EU-alueen ulkopuolelta oli noin 25 miljoonaa lähetyskerää.
 - Vuonna 2023 (koko vuosi) määrä oli noin 4 miljoonaa lähetyskerää. Lisäys Kiinasta.
 - Sisältää myös muut alat kuin tuottajavastuualat – Huom! pakkaukset.
- EU-sisäkaupan tietojensaanti haasteellista.
- Missä on kasvun rajat?



Tulevaisuus

Etäkauppa ja digitalisaatio

- Etäkaupan ja sen valvonnan haasteet ovat hyvin samansisältöisiä myös muissa jäsenmaissa
 - Eri jäsenvaltioissa eri vaiheissa hallinnollisia menettelyjä isoja verkkotoimijoita kohtaan
 - Komissio on aloittanut virallisen menettelyn yhtä kiinalaista toimijaa vastaan digipalvelusäädöksen perusteella
- Alustalainsäädäntö tuo omat ongelmansa, voi olla vaikeaa määritellä minkä tuotteen osalta verkkokauppa on etämyyjä ja minkä osalta vain alusta (jakelija)
- Etäkauppa ja digitalisaatio luovat haasteita, jotka on ratkottava pikaisesti
 - Alustalainsäädäntö keskeisessä asemassa



Tulevaisuus

Valtiohallinnon aluehallintouudistus

- 1.1.2026 (tavoite) ELY-keskukset ja aluehallintovirastot lakkaavat ja tilalle tulevat valtakunnallinen Lupa- ja Valvontavirasto sekä alueelliset Elinvoimakeskukset
- Tuottajavastuuvalvonnan siirtosuunta PIRELY:stä on Lupa- ja valvontavirasto
- Käynnissä valtionhallinnon tehostaminen ja säästötoimet



Tulevaisuus

Valvonnan tulevaisuuden tilannekuva

1. Kehittyvä ja monimutkaistuva säädösympäristö
2. Kasvavat etäkaupan volyymit ja uudet alat
3. Digitalisaatio ja sähköiset järjestelmät
4. Valtionhallinnon säästötoimet ja tehostaminen



TUOTTAJAVASTUU

Luovat laillisuusvalvonnalle viitekehyksen, jonka sisällä toiminnan on kehityttävä ja mahdolliset ongelmat ratkottavaa.





Elinkeino-, liikenne- ja
ympäristökeskus



TUOTTAJAVASTUU

Kiitos!

Mika Heinonen

Ryhmäpäällikkö

0295 036 136

mika.heinonen@ely-keskus.fi

Pirkanmaan ELY-keskus

Jätelain tuottajavastuuvalvonta

www.tuottajavastuu.fi

X: @Tuottajavastuu

tuottajavastuu@ely-keskus.fi

